מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר אביי תרגמה בעד אחד: עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרוייהו בפנויה קמסהדי והאי דקאמר נתקדשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים; סיפא: עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד, ואין דבריו של אחד במקום שנים. *רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך: שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא. פשיטא *לא ראינוה אינה ראיה? לא צריכא דדיירי בחצר אחד מהו דתימא אם איתא דנתקדשה קלא אית לה למילתא קא משמע לן דעבדי אינשי דמקדשי בצנעא. סיפא שנים אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא. מאי קמ"ל? אע"ג דדיירי בחצר אחד היינו הך: מהו דתימא גבי קדושין הוא דעבידי אינשי דמקדשי בצנעא אבל גבי גירושין אם איתא דאיגרשא קלא אית לה למילתא, קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי ודמגרשי בצנעא: ואם משנשאת באו עדים לא תצא (כו'): רבי אושעיא *מתני לה ארישא רבה בר אבין מתני לה אסיפא. מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא *דבשבויה הקילו ומאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא, לימא בדרב המנונא קמיפלגי: דמאן דמתני לה ארישא אית ליה דרב המנונא ומאן דמתני לה אסיפא לית ליה דרב המנונא? לא, דכולי *עלמא אית להו דרב המנונא והכא בהא קמיפלגי מר סבר כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ומר סבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה: ואם משנשאת באו עדים וכו': אמר אבוה דשמואל לא נשאת נשאת ממש אלא כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נשאת, והא לא תצא קתני? לא תצא מהתירה הראשון. *ת"ר אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים נמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד, התירוה לינשא ואחר כך באו עדים ואמרו לא ידענו הרי זו לא תצא ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא. הני שבויתא דאתיין לנהרדעא אותיב אבוה דשמואל נטורי בהדייהו א"ל שמואל: ועד האידנא מאן נטרינהו? א"ל: אילו בנתך הוין מי הוית מזלזל בהו כולי האי? הואי °כשגגה שיוצא מלפני השליט, ואישתביין בנתיה דמר שמואל ואסקינהו לארעא דישראל, אוקמן לשבוייניהו מאבראי ועיילי לבי מדרשא דר' חנינא, הא אמרה נשביתי וטהורה אני, והא אמרה נשביתי וטהורה אני, °שרינהו, סוף עול אתו שבויינהו, אמר רבי חנינא בנן דמוריין אינון, איגלאי מילתא דבנתיה דמר שמואל הוין. אמר ליה רבי חנינא לרב שמן בר אבא פוק איטפל בקרובותיך. אמר ליה לרבי חנינא: והאיכא עדים במדינת הים? השתא מיהת ליתנהו קמן - עדים בצד *אסתן ותאסר, טעמא דלא אתו עדים הא אתו עדים מיתסרא והאמר אבוה דשמואל כיון שהתירוה לינשא אף על פי שלא נשאת? אמר רב אשי עדי טומאה איתמר:

מתני'

תרוייהו בפנויה קמסהדי · לדברי שניהם עד עכשיו בחזקת פנויה היתה [קודם שנתקדשה]: **איפוך** · ברישא תני אם ניסת תצא וסיפא אם ניסת לא תצא: **דמגרשי בצנעא** · ואפילו הכי לכתחלה לא תנשא משום לזות שפתים: **ארישא** · אם משניסת באו עדים שהיתה אשת איש והיא ניסת על פי עצמה שאמרה גרושה אני: **אסיפא** · אנשביתי וטהורה אני והתירוה לינשא ואח"כ באו עדים שנשבית: **בשבויה הקילו** · דחששא בעלמא הוא דאיכא שמא נבעלה לעובד כוכבים ונפסלה לכהונה: **דרב המנונא** · דאמר האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת הלכך הא דאמרה גרושה אני מהימנא: **ויש לי עדים** · שהיו עמי תמיד שלא נתייחדתי עם עובד כוכבים: **ואח"כ באו עדים** · שנשבית דהשתא לאו הפה שאסר הוא אפי' הכי לא תצא: **אפי' יש לה כמה בנים** · מן הכהן הזה שנשאה: **דאתיין לנהרדעא** · להפדותן: **אוקמינהו לשבוייניהו אבראי** · שלא יבואו לפני ב"ד ולא ידעו ב"ד שהן שבויות אלא ע"פ עצמן ויתירום: **בנן דמוריין אינון** · בנות אדם גדול ובעל הוראה הוא שידעו לעשות כן: **לרב שמן** · כהן היה: **איטפל בקרובותיך** · שא אחת מהן שהן קרובותיך: **והא איכא סהדי במדינת הים** · שראו שנשבו ודלמא אתו לקמן למחר וליומא אוחרן לאחר שתנשא: **השתא מיהא לא איתנהו** · קודם נישואין ומשום דלמא אתו לא אסרינן לה השתא: **עדים בצד אסתן** · בצד צפון [מצפון זהב יאתה (איוב לז) מתרגם מדאיסתנא]: **ותאסר** · בתמיה הא [לא] אתו קודם נשואין:

מתני'

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא · ואם תאמר שנא ושנא דרישא אית לן לאוקמה בחזקת פנויה וסיפא בחזקת אשת איש ויש לומר דברישא אע"ג דאית לן לאוקמה בחזקת פנויה מ"מ תרי ותרי ספיקא דרבנן היא כדמוכח בפרק ד' אחין (יבמות דף לא. ושם) והוה לן למימר תנא מדרבנן וי"מ כיון דלא מפליג בין באו עדים עד שלא ניסת לבאו עדים משניסת ש"מ דלאו רבי מנחם בר יוסי היא אלא רבנן א"כ סיפא נמי אמאי תנא הא שמעינן להו דאמרי לא תנא:

תרוייהו בפנויה קמסהדי · לא הוה צריך להא דאפי' ליכא אלא ההוא דאמר נתקדשה לא תנא דאין דבר שבערוה פחות משנים אבל תימה אמאי לא תנשא לכתחלה דהוה לן לאוקמה אחזקה וי"ל כגון שאנו יודעים שזרק לה קדושין ומספקא לן אי קרוב לו או קרוב לה והני ב' סהדי חד אמר קרוב לו וחד אמר קרוב לה דכיון דודאי זרק לה הקדושין לית לן למימר אוקמה אחזקה להתירה לכתחילה אי נמי כגון שהיו נרות דולקות ומטות מוצעות שהיה עומד לקדש כדאמר בסוף המגרש (גיטין פט.) ועד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה באותה שעה:

מאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא · וא"ת מנא ליה דלמא אסיפא לא מני קאי דאפי' באו עדים ואחר כך נשאת לא תנא ולמאי דמפרש בסמוך לא ניסת ממש אתי שפיר: **אית** ליה דרב המנונא · אע"ג °דרב המנונא איירי בפניו מ"מ לענין ניסת ואח"כ באו עדים מהני שלא בפניו: **לא** תצא מהיתרה הראשון · פירוש ותנשא [לכתחלה] דלא שייך לזות שפתים כלל אבל אין לפרש כי ההיא דיבמות דלא תצא מהיתרה הראשון לענין דאם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תינשא כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל בסמוך שהתירן *לכתחילה:

באו עדים לא תצא · פירוש לא תצא מהיתרה הראשון: **עד** האידנא מאן נטרינהו · פי' דכבר נאסרו: **והא** איכא עדים במדינת הים · אין לפרש דלמא איכא עדים במדינת הים דאם כן תיקשי ליה נמי אמתניתין דקתני נשביתי וטהורה אני נאמנת ואמאי דלמא איכא עדים אלא הכי פירושה הא יצא קול דאיכא עדים במדינת הים שיודעים שנשבית ומיהו קשה לרשב"א דהיכי סלקא דעתיה השתא דעדים היינו עדי שבויה דא"כ מה הוה צריך למימר הא איכא עדים במדינת הים הוה ליה למימר הא איכא עדים קמן דהא איכא שבויינהו א): **עדי** טומאה איתמר · והא איכא עדים במדינת הים דפריך לעיל פירוש והא יצא קול דאיכא התם עדי טומאה כדפירשתי הקשה ר"ת בפרק קמא דקידושין (דף יב.) גבי ההוא גברא דקדיש בשוקא דכולא ויתיב רב חסדא וקא מעיין אי אית בה שוה פרוטה אי לא ומסיק לאו היינו דר' חנינא דאמר עדים בצד אסתן ותאסר וקאמר אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא אם הקילו בשבויה נקל באשת איש והשתא למאי דמסיק דעדי טומאה איתמר מה לי עדי אשת איש ורש"י *פירש שם אם הקילו בשבויה להיתר לאו וקשה לרבינו תם דבשבויה נמי איכא איסור סקילה אם נשאה לכהן שישמש בנה על גבי מזבח בשבת ומיהו אית ספרים דגרסי התם אם הקילו בשבויה דמגולה נפשה באפי שבויה כו' פירוש ולא שכיח כולי האי שנטמאה נקל באשת איש דשכיח דידעי אם אית בה שוה פרוטה ובלאו הך גירסא איכא למימר דלא שכיח שיהו עדי טומאה אבל עדים שידעו שסוה פרוטה שכיח ג):

א) [וי"ל דמחמת השבאים לא איתסרו דהא איגהו אתו בתר דשריגהו אבל הכא מחמת שבא הקול מקמי שריותא דידהו איכא למסריגהו וה"פ טעמא דלא אתו עדים הא אתו עדים מיתסרו כיון שנתגלה הקול שיש עדים מלפני ההיתר. ת"י עה"ג]. ב) [ולמאי דס"ד מעיקרא דעדי שבויה ניחא דהוי ספק ספיקא ספק אם נשבית אם לאו ואת"ל נשבית ספק לא נטמאת ובאשת איש ליכא אלא חדא ספיקא. ת"י עה"ג].

שתו

תוספות רי"ד

מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' שאין לומר טעמא דרישא משום דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי איתתא (אחזקה) [בחזקת פנויה] דתרי ותריהן ספיקא דאורייתא ובספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה אלא הבא עליה באשם תלוי קאי אמר (ר"פ) [אביי] תרגמה בע"א. ע"א אומר נתקדשה וע"א אומר לא נתקדשה תרוייהו בפנויה קמסהדי והאי דאמר נתקדשה הו"ל חד ואין דבריו של א' במקום ב'. ע"א אומר נתגרשה וע"א אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסהדי והאי דאמר נתגרשה הו"ל חד ואין דבריו של א' במקום שנים ופי' לאו במוחזקת לפנינו שהיא א"א מיירי. דא"כ מה צורך להכחשת העד שאומר לא נתגרשה בלא הכחשתו נמי אינו נאמן ע"א בגירושין ואפי' לאביי דאמר ע"א נאמן באיסורין ואפילו באשה ה"מ לאסור כגון אשתו זינתה בע"א כפ' האומר [קדושין סו ע"ש] דאביי אמר ע"א נאמן בכל איסורין שבתורה ורבא אמר אין דבר שבערוה פחות משנים · ודוקא לאיסור היה אומר אביי דע"א נאמן אבל אשה שהוחזקה בא"א אין מי שיאמר שיהא ע"א נאמן לומר נתגרשה ולהוציאה מחזקת א"א דדוקא במת בעלך האמינו חכמים ע"א משום דמילתא דעבידי לגלויי לא משקרא והיא גופא דייקא ומנסבא · ומתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה מתחלתה אבל בגירושין לא מהימן · עיין בהאשה רבה. אלא באשה הבאה ממדה"י שלא ידענו מי היא ובאים אלה השנים ומעידים עליה כי א"א היתה אלא שא' אומר נתגרשה ואחד אומר לא נתגרשה · והלשון מוכיח כן שאומר תרוייהו בא"א קמסהדי · דמשמע שלא הוחזקה א"א אלא על פיהם. ואע"ג דאיהי נמי אמרה א"א הייתי וגרושה אני [מ"מ] כיון שיש עדים (שהיתה) [שאומרים] שא"א היתה אינה נאמנת · ועוד שהעד מכחישה ואומר לא נתגרשת. והלכך אם נשאת תצא אבל בודאי אם נשאת תחלה על פיה כשאמרה א"א הייתי וגרושה אני ואח"כ בא העד שאוסרה שאומר לא נתגרשה לא תצא · שאין מוציאין אשה מבעלה בע"א כדרבא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב' · וכי היכי דבגירושין לא מתוקמא אלא באשה הבאה ממדה"י שאין לה חזקה מה היא ה"נ עדות דקידושין לא מתוקם אלא בבאה ממדה"י שלא הוחזקה מה היא · והלשון מוכיח דקאמר תרוייהו בפנויה קמסהדי · דמשמע שלא הוחזקה פנויה אלא על פיהן · אבל אשה העומדת לפנינו בחזקת פנויה · ובא ע"א ואמר נתקדשה בפני פ' ופ' והלכו להן למדינת הים. אע"פ שאין עד אחר שיכחישנו. אינו נאמן לאוסרה עד שיבואו שנים · כרבא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב' · ולכתחלה לא תנשא · ר"א אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך פי' המורה ברישא תני תצא · ובסיפא תני לא תצא. ב' אומרים ראינוה שנתקדשה וב' אומרים לא ראינוה שנתקדשה ה"ז לא תנשא · פשיטא לא ראינו אינו ראיה · ל"צ דדיירו בחצר א' · מ"ד אי איתא דקדיש קלא אית ליה למילתא קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי בצנעא. ואי קשה טעמא דאמר' לא ראינוה שנתקדשה הא אמרי ראינוה אינה ראיה אבל אי אמרי (בעיקר) [בבירור] דלא נתקדשה כגון דאמרו האשה או המקדש הי' עמנו במקום פ' שמעידים עדות ברורה. ה"נ דאם נשאת לא תצא ה). ואמאי לא תצא. תרי ותרי נינהו והבא עליה באשם תלוי קאי · ואי אמרת דר"א קסבר דאפילו בתרי ותרי אמרי' אוקי אתתא אחזקתה · א"כ מה צורך לאפוכי במאי דתניא מפרשא שפיר גבי נתקדשה לא תצא דאוקמי' לה אחזקה קמייתא ופנויה הות וגבי נתגרשה תצא דמוקמינן לה אחזקתה דא"א הות · ומדלא אוקמה הכי ש"מ דלא אמרינן תרי ותרי אוקמה אחזקתה. משום דהוי ספק תורה והבא עליה באשם תלוי קאי. תשובה. אילו העידו עדות ברורה · כגון שאמרו אנו היינו כל היום עמכם באותו חצר ולא נתפרדנו מהם כלל ולא יתכן שנתקדשה באותו היום שאילו כך גם אנחנו היינו רואים המעשה · אלא שקר אתם מעידים · אין לומר בכאן תרי ותרי נינהו · שזאת היא הזמה

[לכתחלה דפריך טעמא דליכא עדים הא איכא עדים מתסרא ומאי פריך אי מתסרא לכתחלה. ת"י עה"ג]

ה) ולפי מש"כ הר"נ כאן דמיירי שנשאת לאחד מעדיה שאמרו לא ראינו שנתקדשה לק"מ ועי' לעיל (דף כ"ב ע"ב) כגון שנישאת וכו' ודו"ק.

עא א מיי' פ"ט מהל' אישות הלכה לא טוש"ע אה"ע סימן מב סעיף ג:

עב ב מיי' שם הלכה ל טוש"ע שם סעיף ה:

עג ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה כ טוש"ע שם סימן קנב סעיף ד:

עד ד מיי' שם הלכה כא טור שו"ע שם סעיף ז:

עה ה מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סימן יז סעיף ג:

עו ו מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' כב טוש"ע שם סי' ז סעיף ו:

עז ז מיי' שם הלכה כג טור שו"ע שם סעיף ז:

עח ח מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ו:

תורה אור

ס"א רב אסי

[זבחים קג:]

גליון הש"ס

גמ' שרינהו סוף עול אתו שבוייהו · עיין ב"ב דף קכח ע"א תד"ה רב מרי. שבת קכד ע"א תד"ה ואמרי לה: תוס' ד"ה אית ליה. אע"ג דרב המנונא איירי בפניו. עיין יבמות קטו ע"ב תד"ה בפלגות שעה

[לקמן כד.]

[לקמן כד: נה. קדושין יב: ב"ק קיד:]

כב:

[תוס' פ"ג]

[קהלת י]

קדושין יב: ב"ק קלה.

[לקמן שם כרש"י לא נתגלו ועי' תוס' שם ד"ה אם הקילו וע' כתבו דבר זה בשם יש מפרשים]

מבנה

פ' דנכ"ם לדסבי"ר ההבדל בין הרישא והסיפא של הגר"תא בסוף כב:

הבדלת "איפוך" (רש"א) "סיפא"

נושא

ב' דעות על מה קאי מפטל האחרון של המשנה בדף כב. ביון דו"ם שבאו אחרי שנתנו לה היתר על סמך "פה שאסר הוא הפה שהתיר"

א) אות אי"ר הייתי

ב) נשבתי

נושא

בנות מר שמואל שנלקחו בשבי ופתיגו את לכהונה על ידי טענת "פה שאסר"